

บทที่ ๓

สภาพปัญหาการบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ

ในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ในบทที่ ๓ นี้ผู้วิจัยจะศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายเป็นการศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ตำบลค่ายบกหวาน รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๐ ท่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

๓.๑ โครงสร้างของการบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ไทย

๓.๒ สภาพปัญหาในการบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ตำบลค่ายบกหวาน

๓.๓ ปัญหาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ (เจ้าอาวาส) ในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๓.๔ แนวทางการแก้ปัญหา การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ (เจ้าอาวาส) ในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๓.๕ วิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสังฆาธิการในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๓.๖ สรุปวิเคราะห์

๓.๑ โครงสร้างของการบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ไทย

๓.๑.๑ โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทย

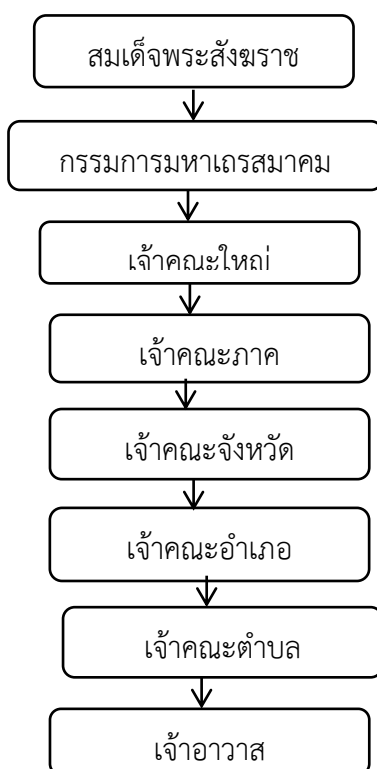
องค์การพระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาลนั้นได้ก่อกำเนิดขึ้นโดยพระพุทธเจ้า ต่อมาเมื่อองค์การมีความเจริญเติบโตขึ้น พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติพระธรรมวินัยเพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารและปกครอง ตลอดให้การศึกษาแก่สมาชิกภายในองค์การให้โอกาสในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้ได้บรรลุจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา โดยมีพระธรรมวินัยครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกอย่าง เริ่มตั้งแต่กำหนดคุณสมบัติ สิทธิหน้าที่ และวิธีการรับสมาชิกใหม่เข้ามาสู่องค์การและคณะสงฆ์ การดูแลสมาชิกใหม่ การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์และรวมถึงระเบียบเกี่ยวกับการแสวงหาการจัดทำ การเก็บรักษาและการแบ่งสรรปัจจัย ๔ โดยการวางหลักการมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบในองค์การพระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธองค์ทรงประทานหลักการที่เป็น

ระเบียบการเพื่อใช้ในการสรรหา การคัดเลือกและการดำเนินงานเป็นไปด้วยความยุติธรรมตามหลักพระธรรมวินัย โดยพิจารณาแล้วสามารถสรุปได้ ๓ ประการ คือ ๑) หลักพระวินัย คือ การแต่งตั้งสมมติด้วยการถือเอาอายุพรรษาเป็นเครื่องมือกำหนด เพื่อให้พระภิกษุผู้ได้รับการแต่งตั้งสมมติได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ เพราะผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจะประกอบไปด้วยภาวะที่สามารถการปกครองหรือการบริหารตนเองและสามารถการปกครองหรือการบริหารคนอื่น ๒) หลักพระธรรม คือ การแต่งตั้งสมมติพระภิกษุเพื่อทำการแทนสงฆ์

โดยถือเอาความสามารถเป็นหลักในการแต่งตั้งมอบหมายหน้าที่ให้ดำเนินการในกิจนั้นๆ ทั้งนี้เพราะเหตุที่ว่า พระภิกษุบางรูปถึงจะมีพรรษาตามที่กำหนดแล้ว แต่อาจจะเป็นผู้มีอุปนิสัยในด้านอื่นไม่ตรงกับหน้าที่นั้นๆ หรืออาจเป็นผู้ที่ไร้ความสามารถเป็นผู้โง่เขลาไม่ฉลาดในกิจที่ได้รับการแต่งตั้ง ดังนั้น จึงต้องอาศัยหลักความสามารถเป็นเครื่องกำหนดคุณสมบัติเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ เช่น การแต่งตั้งพระโมคคัลลานะและพระสารีบุตรเป็นอัครสาวกซ้ายขวา เป็นต้น ๓) หลักพระธรรมวินัยรวมกัน คือ การแต่งตั้งสมมติพระภิกษุเป็นเจ้าหน้าที่ทำการแทนสงฆ์โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นการถือเอาอายุพรรษาและความสามารถเป็นเครื่องในการกำหนดคุณสมบัติเพื่อแต่งตั้งสมมติ ซึ่งผู้ที่รับการแต่งตั้งอาจจะเป็นผู้ที่มีพรรษามากหรือพรรษาน้อยก็ได้ตามความเหมาะสมตามหลักธรรมาธิปไตยนั่นเองเองกล่าวได้ว่าการปกครองและการบริหารคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้ระบบการปกครองและการบริหารงานคณะสงฆ์แบบพอปกครองลูกประกอบด้วยสันติวิธีธรรมหรือสามัคคีธรรม ให้สิทธิเสรีภาพเสมอกันไม่เลือกชนชั้นวรรณะ โดยอาศัยการนับอายุพรรษาในการนับระดับชั้นอาวุโสมีพระพุทธเจ้าทรงเป็นประมุขสงฆ์ทรงเป็นประธานในการตัดสินวินิจฉัยวางกรอบแนวการปกครองและการบริหารงานคณะสงฆ์ให้อยู่ในรูปแบบที่พระพุทธองค์ทรงกำหนดไว้ด้วยหลักพระธรรมวินัย ถึงแม้ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยไปหลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพานไปแล้ว คณะสงฆ์ในยุค นั้น ๆ ก็ยังยึดถือหลักพระธรรมวินัยเป็นข้อบัญญัติเกณฑ์กำหนดตัดสิน ให้ดำเนินไปด้วยหลักประชาธิปไตยโดยยึดหลักเสียงข้างมากเป็นมติเอกฉันท์ กล่าวโดยรวมในสมัยพุทธกาลนั้นได้กำหนดรูปแบบและวิธีการปกครองหรือการบริหารงานคณะสงฆ์ คือ การบวช พระธรรมวินัย การศึกษา และการเผยแผ่ สืบต่อมา

การปกครองและการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทยในสมัยปัจจุบันนี้ถือว่าเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองพร้อมกับการปกครองและการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองไปด้วย โดยประเทศไทยในปัจจุบันนี้ มีนิกายฝ่ายเถรวาท ๒ นิกายคือ มหานิกายและธรรมยุตนิกาย มหานิกายมีจำนวนมากกว่าและสืบเชื้อสายตรงมาจากการสถาปนาคณะสงฆ์ลังกาวงศ์ในยุคสุโขทัย ส่วนธรรมยุตนิกายได้สถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๓๗๖ โดยเจ้าฟ้ามงกุฎซึ่งต่อมาได้ขึ้นครองราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงเป็นนิกายเล็กกว่า มุ่งเน้นการปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด แต่ทั้งสื่อนิกายก็อยู่ภายใต้การปกครองและการ

บริหารกิจการงานของมหาเถรสมาคมและสมเด็จพระสังฆราช การปฏิรูปภายในองค์กรระยะต่อมา ได้ลดความแตกต่างระหว่างนิกายลงมากในศตวรรษที่ผ่านมา คณะสงฆ์ในประเทศไทยได้ปกครอง และการบริหารงานตัวเองอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับหนึ่ง (พ.ศ.๒๔๘๔) และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับล่าสุด ซึ่งตราออกเป็นพระราชบัญญัติเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมใน พ.ศ. ๒๕๓๕ และยังมีคณะสงฆ์ทั้ง ๒ ฝ่ายที่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย คือ ฝ่ายมหานิกายที่แบ่งเป็น จินนิกายและอนันนิกาย และฝ่ายเถรวาทที่แบ่งเป็นมหานิกายและธรรมยุตนิกาย ทั้งฝ่ายเถรวาทและ มหานิกายต้องอยู่ภายใต้การปกครองหรือการบริหารของสมเด็จพระสังฆราช ผู้ที่มหากษัตริย์ทรง สถาปนาขึ้นจากนิกายใดนิกายหนึ่งในฝ่ายเถรวาท และจะดำรงตำแหน่งพระสังฆราชไปจนตลอดพระ ชนม์ชีพ สมเด็จพระสังฆราชมีมหาเถรสมาคมเป็นผู้ช่วยสนองงาน มหาเถรสมาคมนี้มีกรรมการถาวร โดยตำแหน่งจำนวน ๘ รูป และกรรมการที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งอีกจำนวน ๑๒ รูป มหาเถร สมาคมมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ปกครองและการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ ออกกฎ ระเบียบ และแต่งตั้งผู้บริหารงานคณะสงฆ์ทั้งสองนิกาย การบริหารคณะสงฆ์มีสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งทำหน้าที่เป็นสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงาน สถานงานนี้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างคณะสงฆ์กับรัฐ เพื่อให้เกิดความร่วมมือกลมเกลียวกัน ทั้งมี หน้าที่รับผิดชอบดูแลพระภิกษุสามเณรและอาราม โดยจัดสรรงบประมาณอุดหนุนจากรัฐและมีหน้าที่ ส่งเสริมการบริหารงานของพระสงฆ์ในการดูแลบริหารจัดการงานในวัดอย่างทั่วถึงพอเพียง ดังนั้นการบริหารงานคณะสงฆ์ไทยสามารถสรุปได้ตามแผนผังที่ ๓.๑ ดังนี้



แผนภูมิที่ ๓.๑ โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในปัจจุบัน

เมื่อว่าตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ไทยมีการจัดองค์กรอย่างดี วัดนับหมื่นวัดและพระภิกษุสามเณรประมาณ ๓ แสนรูป อยู่ภายใต้การบริหารแบบรวมอำนาจเข้าสู่ ศูนย์กลาง และคณะสงฆ์ได้รับการยอมรับและอุปถัมภ์จากรัฐ ซึ่งทำให้กิจการคณะสงฆ์ การศึกษาและ พิธีกรรมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การปกครองคณะสงฆ์ที่มีการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางนี้ทำให้กิจการคณะสงฆ์ได้รับการดูแลใกล้ชิด สามารถรักษาระเบียบวินัย และมีช่องทางการติดต่อสื่อสาร ระหว่างศูนย์กลางการบริหารกับจังหวัดที่ไกลออกไป เนื่องจากการจัดองค์กรแบบนี้ การประสาน ร่วมมือและความปรองดองกับรัฐจึงคงมีอยู่ได้ และพระสงฆ์เองก็มีส่วนสร้างความสามัคคีในหมู่ ประชาชนและรักษาความมั่นคงของชาติ แต่เมื่อมองอีกมุมหนึ่ง องค์กรที่มีการรวมเข้าสู่ศูนย์กลาง เช่นนี้ต้องพึ่งพาอาศัยคณะผู้นำจำนวนน้อย ซึ่งจะมีข้อจำกัดตรงที่ไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพสังคมที่ เปลี่ยนแปลงได้อย่างทันทั่วทั้งที่

ดังนั้นการปกครองหรือการบริหารคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองสืบต่อมา ในระบอบประชาธิปไตยและธรรมาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชา กันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับ บัญชาตามเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๓๕¹

และภารกิจสำคัญที่เจ้าอาวาสต้องรับผิดชอบ ตามหน้าที่ของเจ้าอาวาสในมาตราที่ ๓๗ และ อำนาจเจ้าอาวาสในมาตราที่ ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มีดังนี้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- ๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- ๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- ๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- ๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

- ๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- ๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

¹ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๖.

๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพานักอาศัยในวัด ท างานภายในวัดหรือให้ทา
ทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติดิคาสังเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่ง
โดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๓.๒ สภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสังฆาธิการในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

**๓.๒.๑ รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสังฆา
ธิการในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย**

สภาพภูมิศาสตร์

ตำบลค่ายบกหวานอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมืองหนองคาย มีจำนวนหมู่บ้าน
ทั้งสิ้น ๑๖ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านนาฮี หมู่ ๒ บ้านบกหวาน หมู่ ๓ บ้านโพนตาล หมู่ ๔ บ้านโคก
สำราญ หมู่ ๕ บ้านหนองหมื่น หมู่ ๖ บ้านหนองสองห้อง หมู่ ๗ บ้านคำโป่งเป้ง หมู่ ๘ บ้านหนองสอง
ห้องน้อย หมู่ ๙ บ้านดอนกอก หมู่ ๑๐ บ้านหนองสองห้อง หมู่ ๑๑ บ้านหนองสองห้องใหญ่ หมู่ ๑๒
บ้านคายนคร หมู่ ๑๓ บ้านโพธิ์เงิน หมู่ ๑๔ บ้านอนามย์ หมู่ ๑๕ บ้านบุญเพียง หมู่ ๑๖ บ้านนาฮี

เขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลโพธิ์ชัย, ตำบลหนองกอมเกาะ, ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง
จังหวัดหนองคาย

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลพระธาตุบังพวน, ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมือง และ
ตำสระใคร กิ่งอำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย

รูปแบบการปกครองการบริหารจัดการวัดคณะสงฆ์ตำบลค่ายบกหวาน

การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัด
หนองคาย ประกอบด้วย ๖ ประการ คือ การปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์
การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นกิจการคณะสงฆ์
เป็นกิจการพระศาสนาที่เน้นงานในหน้าที่ขององค์กรปกครองคณะสงฆ์โดยแท้ ซึ่งได้แก่

การปกครองคณะสงฆ์ของตำบลค่ายบกหวาน ประกอบด้วย การปกครองคณะสงฆ์และ
การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์ในวัดในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง
จังหวัดหนองคาย ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง
มติ ประกาศ ของมหาเถรสมาคมและตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

การศาสนศึกษาคณะสงฆ์ของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร ได้เรียนภายในสำนักเรียนด้วย

การศึกษาสงเคราะห์คณะสงฆ์ของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย การจัดการศึกษาที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย อาจเป็นโรงเรียน การกุศลในวัด หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจน หรือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาคณะสงฆ์ของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย การจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา การจัดเกี่ยวกับการอบรมสมณะและวิปัสสนา กรรมฐาน การบรรยายหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่าง ๆ เพื่อรักษาพิธีและวัฒนธรรมทาง ศาสนา และการให้ธรรมะหรือการสนทนาธรรมแก่คนในชุมชนและสังคม รวมทั้งการจัดตั้งห้องสมุดไว้ในวัด เพื่อจัดหนังสือธรรมะไว้เผยแผ่ให้ผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้า

การสาธารณูปการคณะสงฆ์ของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติไว้ในวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวร และก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสม กับศาสนสมบัติที่จำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรตลอดไป

การสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์ของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย การดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดย การจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือ สาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชน และ การพัฒนาสังคมและชุมชนของวัดในเขตตำบลค่ายบกหวาน ให้มีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า และเพื่อนำพาสู่ ประชาคมอาเซียนต่อไป

๓.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นภาระหน้าที่โดยตรงของพระสังฆาธิการที่มี ความสำคัญ ต่อพระศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่นที่ ความเรียบร้อยดีงามของประเทศชาติเกิดได้ จากความสำเร็จของ การบริหารจัดการของแต่ละชุมชน ฉะนั้น ความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ ก็เกิดได้จากความสำเร็จ ของการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในแต่ละระดับ ฉะนั้น โดยที่ขอบข่ายของ การบริหารนี้ หมายถึง งานทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้าน การศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณ สงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ ดังนั้น ในหัวข้อ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะ สงฆ์นี้ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ

แนวคิดของภาระงานทั้ง ๖ ด้าน และแนวคิดเกี่ยวกับ ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรง คือ พระสังฆาธิการ ภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ประการ ดังนี้

๓.๒.๒.๑ การปกครอง

การควบคุมและส่งเสริมการ รักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า “การปกครอง” แปลว่า การควบคุมดูแลรักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่²

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า งานการควบคุมและส่งเสริมการ รักษาความเรียบร้อยดีงามเป็น งานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติ ตนให้ถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม

การบริหารหมู่คณะ คือ การปกครองดูแล ตลอดทั้งแนะนำสั่งสอน อบรม พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือ พำนักอยู่ในวัด ให้ประพฤติอยู่ในพระธรรมวินัย ตามกฎหมายของบ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งและการประกาศของมหาเถรสมาคม³

การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและ ความสงบเรียบร้อยที่จะเกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือ สภาพเอื้อเพื่อให้แต่ละบุคคลบรรลุตามจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษา จึงถือเป็นคนดีได้ว่าการปกครองที่มีขึ้นนั้นเป็นเรื่องของการศึกษาและเพื่อการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วย อำนาจ เมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิด ความรู้สึกในเชิงปรปักษ์ไปในทางที่จะขัดแย้งกันด้วยเหตุนี้การปกครองแบบใช้อำนาจ จึงก่อให้เกิดปัญหาเริ่มตั้งแต่เกิด ความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยัง ต้องเพิ่มการใช้อำนาจ ใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลว นั่นเอง⁴

² พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำ บรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และ การพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

³ พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔), หน้า ๑๓๐.

⁴ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๔๕-๔๖.

รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ ของพระพุทธเจ้า ว่า การสั่งแต่ละครั้งของพระพุทธเจ้า เป็นที่ยอมรับได้ง่าย เพราะไม่ทรงใช้วิธี เพด็จการ แต่ทรงใช้วิธีการแบบธรรมาธิปไตย ดังที่ พระพุทธเจ้าทรงจำแนก แรงจูงใจในการทำมาดี ซึ่งเรียกว่า อธิปไตย ๓ ประการ ดังนี้ ๑) อัตตาธิปไตย การทำความดีเพราะยึด ผลประโยชน์หรือความพอใจของตนเป็นที่ตั้ง ๒) โลกาธิปไตย การทำความดีเพราะต้องการให้ ชาวโลกยกย่อง นั่นคือ ยึดทัศนะหรือคะแนนนิยมจากคนอื่นเป็นที่ตั้ง ๓) ธรรมาธิปไตย การท ๑ ความดีเพื่อความดี ทาหน้าที่เพื่อหน้าที่ นั่นคือ ยึดธรรมคือหน้าที่สำคัญ แม้พระพุทธเจ้าทรง ประกาศว่า พระองค์ทรงเป็นธรรมราชา แต่ก็ไม่ทรงใช้อำนาจเบ็ดเสร็จโดยลำพัง พระองค์เองตาม แบบราชาธิปไตย ในสมัยนั้นพระพุทธเจ้าทรงกระจายอำนาจในการบริหารให้กับ คณะสงฆ์ ทั้งนี้ เพราะแรงจูงใจในการบริหารของพระพุทธเจ้าผู้หมดกิเลสแล้วย่อมไม่ใช่เพื่อความ ยิ่งใหญ่ส่วน พระองค์⁵

งานปกครองเป็นงาน ลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งใหญ่อ่อนโยนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็น งานที่ไม่สำเร็จต้องคอย ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนิน ไปอย่างใด งานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะ อื่นๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน⁶

ทั้งนี้บทบาทของพระสังฆาธิการในด้านการปกครองนั้น ยังได้มีการตั้งความคาดหวัง ถึงการแสดงบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการไว้ว่า

(๑) รัฐและมหาเถรสมาคม ควรร่วมกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวัน อาทิตย์ เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนาธรรมและสามารถนำหลักศาสนาธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตของ ตนได้

(๒) สถาบันผลิตพระสังฆาธิการ ควรกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการในการ พัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหารวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจและพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของ คณะ สงฆ์รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลูกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมี สัมมาทิฐิในการ ดำรงชีวิต

(๓) วัด ควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือ จัดโครงการและ กิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดย ดึง เอาศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา สังคมและชุมชน มีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ

⁵ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, หน้า ๑-๑ .

⁶ พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔), หน้า ๖๖ - ๖

(๔) มหาเถรสมาคม ควรมีมาตรการให้ยุติพุทธพาณิชย์ อันเป็นการลดความศรัทธาของ ศาสนิกชน

(๕) พระสงฆ์ ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยา เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

(๖) ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับ ควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาท ให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชนและศาสนิกชนในแต่ละบทบาทหน้าที่ตามภารกิจคณะสงฆ์เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ความก้าวหน้าด้านสมณศักดิ์การพัฒนา ศักยภาพและเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ยอมรับแก่หมู่คณะสงฆ์⁷

๓.๒.๒.๒ การศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของคณะสงฆ์ (ม.๑๕ ตรี) และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี”

การจัดการศาสนศึกษา ดังกล่าวว่า คณะสงฆ์ยังมิได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตรและเนื้อหาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ ๙ ประการ คือ

๑. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
๒. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา
๔. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
๕. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
๖. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
๗. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
๘. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
๙. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม⁸

พระมหาสมทรง สิรินโร และคณะ ที่ได้กล่าวว่า บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำได้ คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของการศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้าน

⁷ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการเสวนา เรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย, พ.ศ. ๒๕๔๓, (อัดสำเนา).

⁸ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๑.

การศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้าง อุบาสก อุบาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็นกำลังของศาสนา อีกประการหนึ่งก็คือ การ ไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่างๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ให้ พระสงฆ์ได้ เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติดังกล่าวนี้นี้จะทำให้เยาวชนและสังคมเห็น ความสำคัญของวัดและ พระสงฆ์⁹

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาดังกล่าวจะดีหรือไม่ ประการ ใด ขึ้นกับเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาและครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษาที่ได้ช่วย แยกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อ พระศาสนาและคณะสงฆ์ การจัดการศาสนศึกษานี้ แผนกที่ประสบปัญหามาก คือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาด แคลนทั้งครูและนักเรียน และมีอุปสรรคอื่นๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วย จัดการศึกษาแผนกบาลีอันเป็น การศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชา ความรู้และการศาสนศึกษาให้ เจริญก้าวหน้า การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนก ธรรมเป็นการศึกษาหลักและสำคัญ ยิ่งของคณะสงฆ์ ด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ

(๑) พระสงฆ์ ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะ ปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์

(๒) พระสงฆ์ ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความ เปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนธรรม แก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ เป็นต้น

(๓) ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ ควรปรับปรุงยุคให้เหมาะกับยุคสมัย แต่คงไว้ซึ่ง หลักศาสนธรรม

สรุปได้ว่าด้านการศาสนศึกษา เป็นงานสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน พระพุทธศาสนาแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ใน ๒ แผนก คือ แผนกบาลี และแผนกธรรม ซึ่งเป็น การให้ การศึกษาแก่ศาสนบุคคลที่จะช่วยสืบทอดหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาต่อไป โดยจากที่ กล่าวมาเห็นได้ว่า เป็นภาระหน้าที่ในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น โดยเฉพาะเจ้า อาวาสซึ่งเป็นเจ้าสำนักเรียนโดยตำแหน่ง รวมถึงครูอาจารย์และผู้บริหารการศาสนศึกษาที่จะต้อง ช่วยกันบริหารจัดการให้การ ศาสนศึกษาดำเนินไปได้ด้วยดี เพราะศาสนศึกษานี้ สำคัญเป็นอันดับต้น

⁹ พระปลัดเกียรติศักดิ์ สนิทวิรุณกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๓.

หมายถึง หากไร้ปริยัติ ก็ปราศจากปฏิบัติ และย่อมไม่มีปฏิเวธ ซึ่งหากเป็น ดังที่กล่าวแล้วไซ้ร้ ก็คงไร้พระพุทธานุสาสนา

๓.๒.๒.๓ การศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุน จุนเจือ หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือการศึกษาอื่น นอกการศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน คณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้น ว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์

ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน ตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตาม หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณร ส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศีกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็ก ก่อนวัยเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติตั้งแต่วัยเด็ก

๔. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณร ศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชา พระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ อีกส่วนหนึ่ง โรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่างๆ จำนวนมาก จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการ ศาสนศึกษาหรือการศึกษา

สงเคราะห์ แต่โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญ ศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็นับหนักทางวิชาสามัญศึกษา¹⁰

๓.๒.๒.๔ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีความเป็นมาอย่างยาวนาน นับแต่องค์สมเด็จพระสัมมา พุทธเจ้าทรงปรารถนาการอุปสมบทแก่พระอัญญาโกณฑัญญะ ถือว่าเป็นการสืบศาสนา ทายาทเป็นครั้งแรก และทรงประกาศความจริงแห่งชีวิตด้วยการแสดงพระธรรมจกักปัฏตนสูตร เป็นปฐมฤกษ์แห่งการประกาศพระพุทธศาสนา ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน หลังจากนั้นทรงส่ง พระสาวกไปประกาศพระสัทธรรม ด้วยพระพุทธดำรัส ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่ มากเพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่พวกทวยเทพและมนุษย์ อย่าไป โดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และความงามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน”¹¹

นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา การประกาศพระพุทธศาสนาได้เริ่มแผ่ขยายไปทั่วชมพู ทวีป ซึ่งทำให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงเป็น หน้าที่หรือบทบาทที่พระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการจักต้องกระทำ โดยการจัดการเทศนา อบรม สั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมือง ดีของประเทศชาติ

การกำหนดหน้าที่ หรือบทบาทที่วัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัด เกี่ยวกับการเผยแผ่ ไว้ดังนี้

๑. หาอุบายวิธีรับฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์
๒. แนะนำ สั่งสอน อบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
๓. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังพระศาสนาโดยถูกต้อง¹²

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ว่า ทั้งวัดและพระสงฆ์ได้ทำงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วย พระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและ

¹⁰ อ้างแล้ว. หน้า ๔๓

¹¹ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

¹² สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามณฑลพายัพ (ช่วง วรปญโญ), การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วย เรื่อง การคณะสงฆ์ และการพระศาสนาในทวีปรัตน (บรรณาธิการ), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓ -๑๔๕.

หน่วยพัฒนาทางจิต ซึ่งมีหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้ การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตาม อย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติได้นั้น

๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อผลประโยชน์ของตน

๓. ไม่ติดยึดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม

๔. ไม่เห็นแก่ความง่ายตีความธรรมวินัยตามชอบใจหรือตามความต้องการของ ประชาชน

๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ

๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ พุทธศาสนิกชนทุกคนมี หน้าที่เผยแผ่พุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาได้ดี ต้องเป็นผู้รู้ศาสนาและปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแผ่ศาสนามีคำ ที่ ใช้อยู่ ๒ คำ คือ คำ ว่า “เผยแพร” และ “เผยแผ่” คำว่า เผยแพร่ เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่น ยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะแห่งการจงใจให้อีก ฝ่ายหนึ่งหัน มานับ ถือคำสอนนั้นๆ ส่วนคำ ว่า เผยแผ่ หมายถึง การประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจจะเป็น พุทธศาสนิกชนก็ ไม่เป็นที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วยและแสดงถึงการมี ใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่น ด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน” ¹³

ฉะนั้น จักเห็นได้ว่า การเผยแผ่ของพระสงฆ์วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มีทั้งแบบ ประเพณี แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบเป็นคณะหรือหน่วยงาน ขึ้นดำเนินการ คือ

๑. การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์ และประเพณีไทย ได้แก่การเทศนาอบรม สัณสน ประชาชนที่วัด ที่บ้าน ที่มีผู้อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูป เดียว หรือเทศน์ปฐกาวีลีลี ๒ รูปขึ้นไป

๒. การเผยแผ่แบบปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้ แก่ การบรรยาย ธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัด หรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือ โดยทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกลงแผ่นเสียง หรือแถบบันทึกเสียง ไปเผยแผ่ที่อื่น ในโอกาส

¹³ พระปลัดเกียรติศักดิ์ สนิทวิมลกุล, “บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔), หน้า ๓๑

ต่างๆ รวมทั้งการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแผ่ หรือลงในหนังสือพิมพ์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตออกเผยแผ่

๓. การเผยแผ่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแผ่หรือสถานศึกษา เป็นประจำ หรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ ในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๓.๒.๒.๕ การสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ ตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ กล่าวว่า เป็น “ค่านาม” หมายถึง “การก่อสร้าง และการบูรณะปฏิสังขรณ์” สำหรับ สาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

๑. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน

๒. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัด ราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

๓. กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

๔. การศาสนสมบัติของวัด¹⁴

ตามความหมายที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้สรุปว่า มีลักษณะของการกระทำการ สาธารณูปการ ใน ๓ ประการ คือ

๑. การกระทำ ด้วยแรงความคิด แรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม

๒. การกระทำ ด้วยเอกสารรายงาน

๓. การกระทำ โดยการจัดประโยชน์

การควบคุมและส่งเสริม การสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของ การคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วน ทุกชั้น ต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ ควบคุมการสาธารณูปการ และส่งเสริมการ สาธารณูปการ

การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้น การปฏิบัติ ต้องสอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำ ในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังต่อไปนี้

๑. ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา

¹⁴ อ้างแล้ว

๒. ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะ พอควรแก่สภาพท้องถิ่นและให้ก่อสร้างตามแบบแปลน

๓. ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๔. ควบคุมการเงินและบัญชี รับ – จ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี

๕. ควบคุมดูแลการเอกสารต่างๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

๖. ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

จะเห็นได้ว่า งานสาธารณูปการเป็นงานสำคัญ โดยเฉพาะเป็นงานละเอียดอ่อน เป็นงานระดับท้องถิ่นและการพระศาสนา เป็นงานที่ให้ความสำคัญแก่พระสงฆ์และเห็น

ผลงานของพระสงฆ์ได้เร็วกว่างานอื่น แต่ก็มักเป็นเหตุก่อปัญหา เช่น บางแห่ง เกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลูกหลานใหญ่โต ก็เพราะการสาธารณูปการ เป็นเหตุ หากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญเร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ ได้ดีแล้วการขัดแย้งระหว่างวัดกับบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และความสมัคสมานสามัคคี ระหว่างบ้านกับวัดจะมีมากขึ้นเป็นเหตุให้การคณะสงฆ์และการพระศาสนาดำเนินไปด้วยความ เรียบร้อยดีงามการควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการ จึงถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสงฆ์ ทุกระดับชั้น

๓.๒.๒.๖ การสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็น สาธารณประโยชน์ แก่หน่วยงาน หรือแก่บุคคล หรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการ อุดหนุนจนเจือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

การสาธารณสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร จะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจนสำหรับผู้จัดการสาธารณสงเคราะห์โดย ส่วนมากได้แก่ วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนี้

๑. จัดกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย

๒. เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

๓. ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ในการบำเพ็ญกุศล¹⁵

มหาเถรสมาคมได้กำหนดหลักการและวิธีการปฏิบัติและควบคุมส่งเสริม ไว้ชัดเจนคือ กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการ จัดตั้ง

¹⁵ อ้างแล้ว

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑ ซึ่งในระเบียบดังกล่าว กำหนด วัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์ และการ สาธารณสงเคราะห์ โดย ระเบียบดังกล่าว กำหนดหน่วยงาน ให้ตั้ง ณ วัดใดวัดหนึ่ง ตำบล ละหนึ่งหน่วย ให้จัดการเป็นรูป คณะกรรมการ โดยให้เจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำ ตำบลเป็นประธานกรรมการโดย ตำแหน่ง เจ้าอาวาสอื่นในเขตตำบลนั้น เป็นรองประธาน กรรมการฝ่ายบรรพชิต กำนันในตำบล นั้น เป็นรองประธานกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล เป็นกรรมการโดย ตำแหน่ง อนึ่ง การสาธารณสงเคราะห์นี้ ให้เจ้าคณะ พระสังฆาธิการ พิจารณาจัดการสงเคราะห์ตาม ควรแก่อีกาส เช่น

๑. การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์การป้องกันยา เสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า การช่วยป้องกันโรคเอดส์

๒. การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอก คูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

๓. การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสพอุทกภัย หรือช่วย คนชราหรือคนพิการ การสาธารณสงเคราะห์จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงามและไม่ขัดต่อ พระ ธรรมวินัยและความสงบสุขของบ้านเมือง จึงจะถือว่าเป็นไปด้วยความถูกต้อง และเป็นการ สาธารณ สงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการดูแลให้เป็นไปในลักษณะเหมาะสม และ ควรได้รับการ ส่งเสริมสนับสนุนตามสมควร กรรมการโดยตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิ ๕-๙ คน เป็นกรรมการ สำหรับ ผู้ควบคุมและส่งเสริม มีคณะกรรมการอำนวยการระดับอำเภอระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาค และ คณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนกลาง

จากหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้สรุปว่า การบริหาร กิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน เป็นการบริหารที่มุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ดังนี้

๑. เป็นไปเพื่อความเรียบร้อยแห่งพระภิกษุสามเณร
๒. เป็นไปเพื่อการนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใส
๓. เป็นไปเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่มีความรู้อันเป็นกำลังของพระศาสนาในอนาคต
๔. เป็นไปเพื่อความผูกพันระหว่างคณะสงฆ์กับประชาชนทั่วไป
๕. เป็นไปเพื่อสร้างแบบอย่างอันดีแก่ประชาชนทั่วไป
๖. เป็นไปเพื่อการประสานระหว่างคณะสงฆ์กับองค์กรของรัฐ อันจะทำความ ร่วมมือ กันเป็นไปด้วยดี

๓.๓ ปัญหาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ในการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีปัญหาในด้านต่างๆ ของคณะสงฆ์ระดับตำบลมีดังนี้

๓.๓.๑ ปัญหาข้อที่ ๑ พระสังฆาธิการยังขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการในองค์กรขาดความเป็นธรรมต่อพระภิกษุสามเณรใต้ปกครองและใช้พระเดชในการปกครองมากกว่าพระคุณ ดังกรณีศึกษาพระสังฆาธิการรูปหนึ่งให้ทัศนะว่า โดยภาพรวมเกี่ยวกับด้านการปกครองมีดังนี้ ในตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายการปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้นพื้นฐานที่พระสังฆาธิการต้องยึดเป็นหลักธรรมในการบริหารจัดการได้แก่ พรหมวิหาร ๔ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา พระธรรมวินัย¹⁶ สอนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบข้อบังคับ มีทั้งขอห้าม และขออนุญาตคือ ผู้ปกครองที่ดี จะปฏิบัติให้อยู่ให้เห็น สอนให้เขาทำให้เป็น ให้การยอมรับว่าทุกคนเป็นคนในครอบครัวเดียวกันด้วยความจริงใจเสมอ สมานความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันควรจะวางตน เป็นกลาง ในกรณีผู้ที่อยู่ในความปกครอง มีความเห็นต่างมุมมองกัน เรื่อง กติกา ไม่ควรเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง¹⁷ ให้ความอบอุ่นกับผู้ที่อยู่รวมกันทำงานรวมกันทั้งตอหนาและลับหลังมีความยินดีด้วยความจริงใจ¹⁸ ยึดถือหลักพระธรรมวินัยควบคู่กับการปกครองแบบประชาธิปไตย¹⁹ มีความเห็นต่างมุมมองกันเรื่อง กติกา กฎระเบียบบางประการของวัด ไม่ควรเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งอุเบกขา ทำตนเป็นกลางมีตนเสมอไม่ถือตัว กับผู้ที่อยู่ในความปกครอง ที่มีความเห็นต่างมุมมองกันเรื่อง กติกา ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง²⁰

๓.๓.๒ ปัญหาข้อที่ ๒ ไม่มีงบประมาณสนับสนุนในการศึกษาจากทางภาครัฐไม่เพียงพอขาดแหล่งความรู้ข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยีภายในวัด ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสอนธรรมและบาลี ทั้งนี้พระสังฆาธิการบางรูปขาดความรู้ความเข้าใจในภาษาบาลี เป็นต้น ดังกรณีศึกษาพระสังฆาธิการรูปหนึ่ง มีทัศนะว่า โดยภาพรวมเกี่ยวกับ ด้านศาสนศึกษา มีดังนี้ คือ

¹⁶ สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

¹⁷ สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจาโร, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสกลิต ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

¹⁸ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

¹⁹ สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

²⁰ สัมภาษณ์ พระครูประพัฒน์ธรรมาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวยพร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

คณะสงฆ์ และสังฆาธิการแทบจะทุกวัด ให้ความร่วมมือกับเรื่องการศึกษาเป็นอย่างดี²¹ คณะสงฆ์ และสังฆาธิการแทบจะทุกวัด ให้ความร่วมมือกับเรื่องการศึกษาเป็นอย่างดี²² พร้อมทั้งอาคารสถานที่ เงินทุน สื่อการเรียนการสอนเท่าที่มี และสนับสนุนทั้งบุคลากร และผู้เรียนมีความสนใจในการเล่าเรียนเป็นอย่างดี อยู่ในเกณฑ์ที่ดีได้มาตรฐานพอควร²³ บางสำนักมีครูพร้อมนักเรียนมีพร้อมแต่ยังขาดแรงจูงใจในการเรียน²⁴ และบางครั้งก็ขาดแคลนครูอยู่บ้าง ในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายควรหางบประมาณจากภาครัฐหรือองค์กรต่างๆเข้ามาบริหารจัดการให้เพียงพอกับเด็ก นักเรียน และเยาวชนเพิ่มขึ้นทุกปี²⁵

๓.๓.๓ ปัญหาข้อที่ ๓ วัดบางวัดขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาในมาช่วยพัฒนาทางด้านศึกษาสงเคราะห์ ทั้งนี้เพราะการจัดสรรงบประมาณกระจายลงไปไม่ถึงมือผู้รับและไม่ทั่วถึง พระสังฆาธิการไม่ได้ให้การสนับสนุนในเรื่องของการศึกษาสงเคราะห์เท่าที่ควร และยังขาดกองทุนในการสนับสนุนส่งเสริมพระภิกษุสามเณรและผู้ด้อยโอกาสทางด้านศึกษาสงเคราะห์การศึกษาตั้งกรณีศึกษาของพระสังฆาธิการรูปหนึ่งมีทัศนะว่า โดยภาพรวมเกี่ยวกับ การศึกษาสงเคราะห์ มีดังนี้ คือ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีความเมตตาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสเสมอให้ทั้งการศึกษาให้ทุนการศึกษาผู้ที่ใส่ใจในการเรียนในการศึกษา²⁶ ซึ่งเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลในชุมชนท้องถิ่น ที่เราอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ²⁷ การแจกทุนการศึกษากับผู้เรียนดีแต่ยากจน²⁸ หรือผู้ที่

²¹ สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

²² สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจาโร, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสัดิต ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

²³ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

²⁴ สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

²⁵ สัมภาษณ์ พระครูพัฒนธรรมาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวยพร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

²⁶ สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

²⁷ สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจาโร, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสัดิต ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

²⁸ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

สนใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางต่อชีวิตประจำวัน และสังคม²⁹ ส่วนด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียน อยู่ในเกณฑ์ได้มาตรฐานพอควร มี ครู และนักเรียนและเยาวชนที่ได้มาอบรมเป็นประจำคณะสงฆ์ได้มีการสงเคราะห์แก่พุทธศาสนิกชนในด้านการศึกษาหรือด้านการแจกทุนการศึกษาต่อผู้ที่เรียนดีแต่ยากจนทำตามนโยบายคณะสงฆ์ที่ได้จัดรูปแบบวางไว้เป็นกฎระเบียบ เป็นการช่วยเหลือสังคมอีก ด้านหนึ่งที่เป็นกำลังที่มีผู้มีส่งเสริมการศึกษาอบรมแก่นักเรียน เยาวชน ผู้เรียนดีและมีการให้ทุน ส่งเสริมการศึกษาของเด็ก นักเรียน เยาวชนตลอดมาในด้านการศึกษาสงเคราะห์³⁰

๓.๓.๔ ปัญหาข้อที่ ๔ ขาดการสนับสนุนและส่งเสริมผู้ทำงานด้านการเผยแผ่อย่างจริงจัง บุคลากรยังงานไม่เต็มความรู้ความสามารถเท่าที่ควร และขาดแคลนพระสังฆาธิการที่มีความรู้ความสามารถความเข้าใจในการเผยแผ่พระสังฆาธิการทุกวัดให้ความร่วมมือกับเรื่องการเผยแผ่เป็นอย่างดี³¹ มีรองเจ้าคณะอำเภอเป็นและเจ้าอาวาสบางวัดที่มีศักยภาพก็ตั้งองค์กรเผยแผ่ขึ้นเอง³² มีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ให้ทันสมัยยิ่งขึ้น³³ ในเชิงรุกโดยการใช้สื่อเทคโนโลยี ที่ทันสมัยเท่าที่มีมาช่วยในการเผยแผ่³⁴ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือกับเรื่องการเผยแผ่เป็นอย่างดีในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย³⁵

๓.๓.๕ ปัญหาข้อที่ ๕ ขาดแผนพัฒนาในการบริหารจัดการพัฒนาวัดที่ชัดเจน ขาดการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และกฎหมาย พระสังฆาธิการบางวัดยังขาดความรู้ในด้านการวางแผนพัฒนาระบบสาธารณูปการภายในวัดที่ดี และทั้งนี้ขาดงบประมาณในการซ่อมแซมระบบสาธารณูปการภายในวัดอีกด้วย โดยภาพรวมเกี่ยวกับ ด้านการสาธารณูปการ

²⁹ สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

³⁰ สัมภาษณ์ พระครูประพัฒน์ธรรมาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวยพร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

³¹ สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

³² สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจาโร, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสกลิต ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

³³ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

³⁴ สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

³⁵ สัมภาษณ์ พระครูประพัฒน์ธรรมาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวยพร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

มีดังนี้ คือ วัดเป็นสถานที่แสดงความเห็นเชิงบวก และเชิงลบ³⁶ ทั้งมีประชาชนให้ความร่วมมือกับเรื่องการสาธารณูปการเป็นอย่างดี³⁷ ในแต่ละวัดประชาชนให้ความร่วมมือกับเรื่องการสาธารณูปการเป็นอย่างดี ในแต่ละวัด³⁸

๓.๓.๖ ปัญหาข้อที่ ๖ ขาดการวางแผนในการทางานด้านการสาธารณะสงเคราะห์ วัดกับชุมชนการขาดการติดต่อประสานงานที่ดีต่อกันในการจัดกิจกรรม เกี่ยวกับสาธารณะประโยชน์และพระสงฆ์บางรูปยังขาดความเอาใจใส่ในดานสาธารณสงเคราะห์โดยภาพรวมเกี่ยวกับ การศึกษาสงเคราะห์ มีดังนี้ คือ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีความเมตตาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสเสมอให้ทั้งการศึกษาให้ทุนการศึกษาผู้ที่ใส่ใจในการเรียนในการศึกษา³⁹ ซึ่งเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในการปกครองสนใจดูแลในชุมชนท้องถิ่นที่เรายู่ในท้องถิ่นนั้นๆ⁴⁰ การแจกทุนการศึกษากับผู้เรียนดีแต่ยากจน⁴¹ หรือผู้ที่สนใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางต่อชีวิตประจำวัน และสังคม⁴² สว่นด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียน อยู่ในเกณฑ์ดีได้มาตรฐานพอควร มีครู และนักเรียนและเยาวชนที่ได้อบรมเป็นประจำคณะสงฆ์ได้มีการสงเคราะห์แก่พุทธศาสนิกชนในดานการศึกษาหรือด้านการแจกทุนการศึกษาต่อผู้ที่เรียนดีแต่ยากจนทำตามนโยบายคณะสงฆ์ที่ได้จัดรูปแบบวางไว้เป็นกฎ ระเบียบ เป็นการช่วยเหลือสังคมอีก ดานหนึ่งที่เป็นกำลังที่มีผู้มีส่งเสริมการศึกษาอบรมแก่นักเรียน เยาวชน ผู้เรียนดีและมีการให้ทุน ส่งเสริมการศึกษาของเด็ก นักเรียนเยาวชนตลอดมาในดานการศึกษาสงเคราะห์⁴³

³⁶ สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

³⁷ สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจาโร, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสัดิต ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

³⁸ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

³⁹ สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁴⁰ สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจาโร, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสัดิต ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁴¹ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁴² สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁴³ สัมภาษณ์ พระครูประพัฒน์ธรรมาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวยพร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

๓.๔ แนวทางการแก้ปัญหา การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ (เจ้าอาวาส)

ในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

การบริหารจัดการวัดในระดับเจ้าอาวาสที่อยู่ในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีแนวทางในการแก้ปัญหาดังนี้

๓.๔.๑ แนวทางแก้ไขปัญหา ข้อที่ ๑ ควรออกกฎระเบียบปฏิบัติของศิษย์วัดและผู้อาศัยอยู่ภายในวัดพร้อมกับบทลงโทษอย่างชัดเจน ควรจะดูแลพระภิกษุสามเณรได้ปกครองอย่างเปี่ยมธรรม ควรแต่งตั้งมอบหมายงานให้กับบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในคณะสงฆ์ และควรให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยๆ ที่ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะพระสังฆาธิการต้องยึดการปกครองเป็นหลักธรรมในการบริหารจัดการได้แก่ พรหมวิหาร ๔ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา พระธรรมวินัย⁴⁴ สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ข้อเสนอแนะการปกครองโดยภาพรวม คือ ต้องมีการประชุมกันและกฎ กติกา ของวัด ที่ตั้งไว้และเว้นจากอคติ ๔ อย่างเคร่งครัดในการบริหารจัดการในตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายให้เป็นไปในทางเดียวกันและควรให้มีพระวินยาธิการให้มากกว่าเดิมที่มีอยู่เฉพาะสถานที่กว้างขวางจะได้บริหารจัดการได้ดีมากยิ่งขึ้นควรช่วยกันสร้างวิสัยทัศน์ให้กับคนในสังฆมมีความสำนึกรับผิดชอบในสิ่งที่ปฏิบัติ อย่างเป็นทำต่อสังคมควรให้ทุกหมู่ทุกเหล่านำพรหมวิหาร ๔ นี้ เป็นเครื่องมือในการสร้างพื้นฐานในความเป็นอยู่ เริ่มตั้งแต่จุดเล็ก ๆ ในทุกระดับของสังคม

๓.๔.๒ แนวทางแก้ไขปัญหา ข้อที่ ๒ ควรมีการให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้สอนและ ผู้เรียน นักธรรมและบาลี ควรจัดให้วัดจัดการเรียนการสอนบาลีและนักธรรมอย่างเป็นระบบ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนและนักเรียนเรียนธรรมศึกษาอย่างทั่วถึง วางกฎระเบียบให้ชัดเจนว่าพระสังฆาธิการควรมีวุฒินักธรรมและบาลี เป็นต้น สงเคราะห์ในด้านการศาสนศึกษา พร้อมทั้งอาคารสถานที่ เงินทุน สื่อการเรียนการสอนเท่าที่มี และสนับสนุนทั้งบุคคลากร และผู้เรียนมีความสนใจในการเล่าเรียนเป็นอย่างดี อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาตรฐานพอควร⁴⁵ สัมภาษณ์ พระอธิการกุศลสมาจาโร, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสัดิต ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁴⁴ สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁴⁵ สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจาโร, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ข้อเสนอแนะ การศาสนศึกษาโดยภาพรวม คือ สื่อไม่ทันสมัยเหมือนทางโลก ควรตั้งกองทุนจากพระสังฆาธิการและคณะสงฆ์และประชาชนทั่วไปเพื่อมาบริหารจัดการสร้างสื่อและอุปกรณ์ในการदानศาสนศึกษา ควรมีการตั้งกองทุนไว้สำหรับศาสนศึกษาของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายโดยตรงควรมีสื่อที่จะเปิดศึกษาได้ด้วยตนเองในห้องเรียนที่เป็น ซีดี หรืออุปกรณ์การเรียนอื่นๆที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเพื่อดูได้ทันทีควรหางบประมาณจากภาครัฐหรือองค์กรต่างๆเข้ามาบริหารจัดการให้เพียงพอกับเด็ก นักเรียน และเยาวชนเพิ่มขึ้นทุกปี

๓.๔.๓ แนวทางแก้ไขปัญหาคือ ข้อที่ ๓ พระสังฆาธิการส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นในวัด ควรมีเงินทุนเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ไว้อีกส่วนหนึ่งเพื่อการช่วยเหลือโดยตรง ควรตั้งกองทุนช่วยเหลือและสนับสนุนด้าน การศึกษาสงเคราะห์ เช่น สร้างห้องเรียน ห้องจริยศึกษาสวนตานการจัดกิจกรรมของโรงเรียน อยู่ในเกณฑ์ได้มาตรฐานพอควร มี ครู และนักเรียน และเยาวชนที่ได้มาอบรมเป็นประจำคณะสงฆ์ได้มีการสงเคราะห์แก่พุทธศาสนิกชนในด้านการศึกษาหรือด้านการแจกทุนการศึกษาต่อผู้ที่เรียนดีแต่ยากจนทำตามนโยบายคณะสงฆ์ที่ได้จัดรูปแบบวางไว้เป็นกฎระเบียบ เป็นการช่วยเหลือสังคมอีก ด้านหนึ่งที่เป็นกำลังที่มีอยู่มีส่งเสริมการศึกษาอบรมแก่นักเรียน เยาวชน ผู้เรียนดีและมีการให้ทุน ส่งเสริมการศึกษาของเด็ก นักเรียน เยาวชนตลอดมาในด้านการศึกษาสงเคราะห์⁴⁶ สัมภาษณ์ พระครูประพัฒน์ธรรมารักษ์, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวยพร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ พระสงฆ์ควรมีหน้าที่ช่วยเหลือการบริหารโรงเรียนด้านการศึกษาสงเคราะห์ส่งเสริมสนับสนุน ให้พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมสอนศีลธรรมหรือกิจกรรมกับโรงเรียนพัฒนาโรงเรียนให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมควรให้องค์กรสงฆ์มีการประชุมกันเป็นทางการเพื่อหางบประมาณโดยตรงจากภาครัฐจัดสรรเป็นงบประมาณมาบริหารจัดการในเรื่องการศึกษาสงเคราะห์ ควรหาสื่อที่จะเปิดศึกษาได้ด้วยตนเองในห้องเรียนแต่ละโรงเรียนควรเป็นผู้ที่จะต้องเสียสละในสวนที่จะสงเคราะห์ผู้ที่ยากจน หรือผู้ที่สนใจในการเล่าเรียนเอาใจใส่ในการเรียนควรให้การสงเคราะห์เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ ควรมีแก่เด็ก นักเรียน เยาวชน และพุทธศาสนิกชนที่ด้อยโอกาสให้มองเห็นความสำคัญด้วยในการศึกษาสงเคราะห์ การสงเคราะห์เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ควรมีให้มีแก่นักเรียนและพุทธศาสนิกชนที่ด้อยโอกาสให้มองเห็นความสำคัญด้วยเพื่อจะได้เป็นแนวทางการศึกษาต่อไป

๓.๔.๔ แนวทางแก้ไขปัญหาคือ ข้อที่ ๔ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมในสวนของการเผยแผ่ธรรมแก่พระภิกษุและสามเณรเพื่อให้เป็นไปตามรูปแบบเดียวกัน และควรใช้สื่อที่ทันสมัยในการเผยแผ่ธรรม เช่น วิทยุกระจายเสียง วารสาร สิ่งพิมพ์ เป็นต้น ในเชิงรุกโดยการใช้สื่อเทคโนโลยี ที่ทันสมัยเท

⁴⁶ สัมภาษณ์ พระครูประพัฒน์ธรรมารักษ์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

าที่มีมาช่วยในการเผยแพร่⁴⁷ สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ควรให้ความรู้ที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในชุมชน และสอดแทรกโครงกลอน เป็นการผอนคลายทิวาบางเป็นบางครั้งคราวแล้วเสริมด้วยคุณธรรม จริยธรรมตามวาระควรมีบุคลากรที่สร้างสื่อที่เก๋ ๆ มาเป็นวิทยากรแนะนำการใช้สื่อแก่พระที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ และมีงบประมาณจากรัฐที่จะทำสื่อเป็นแรงจูงใจแก่เด็กเยาวชนมีงบประมาณที่ชัดเจนที่จะทำสื่อเป็นแรงจูงใจแก่เด็ก นักเรียน เยาวชน และประชาชนในบางกรณี ที่ เบนองคประกอบในการเผยแผ่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกว่าเดิมที่มีอยู่

๓.๔.๕ แนวทางแก้ไขปัญา ข้อที่ ๕ ควรมีการปลูกฝังให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดเกิดความเอาใจใส่ในการศึกษาควบคู่กันกับงานปฏิสังขรณ์ และควรจัดตั้งคณะกรรมการวัดที่มีความรู้ความสามารถควบคุมดูแลในด้านสาธารณูปการร่วมกับพระสงฆ์ภายในวัด ด้านการสาธารณูปการ คือ ควรควบคุมการส่งเสริมงานด้านสาธารณูปการเป็นเรื่องละเอียดอ่อนพระสงฆ์ต้องพึงระวัง อาจจะเป็นการทำลาย หรืออาจจะลืมนในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งสภาพแวดล้อมของธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น⁴⁸ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านการสาธารณูปการ คือ ควรควบคุมการส่งเสริมงานด้านสาธารณูปการเป็นเรื่องละเอียดอ่อนพระสงฆ์ต้องพึงระวัง อาจจะเป็นการทำลาย หรืออาจจะลืมนในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งสภาพแวดล้อมของธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น⁴⁹ ผู้รวมองค์กรของแต่ละวัดร่วมมือกับเจ้าอาวาสวัดจัดระเบียบวัด ตามรูปแบบนโยบายของมหาเถรสมาคม ให้เรียบร้อย องค์กรของแต่ละวัดร่วมมือกับเจ้าอาวาสวัดจัดระเบียบวัด ในรูปแบบให้เรียบร้อยและทันสมัยต่อโลกปัจจุบัน⁵⁰

๓.๔.๖ แนวทางแก้ไขปัญา ข้อที่ ๖ ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อการสาธารณสงเคราะห์ขึ้นมา โดยเฉพาะทั้งนี้วัดกับชุมชนควรมีการจัดประชุมร่วมกันและวางแผนงานอย่างเป็นระบบ ควรสนับสนุนเงินทุนในการก่อสร้างซ่อมแซมถนน ประปาหมู่บ้านและชุมชน และวัดควรจัดตั้งหรือให้การสนับสนุนสถานสงเคราะห์คนชรา หรือเด็กที่ถูกทอดทิ้ง หรือผู้ที่สนใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อนำไป

⁴⁷ สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁴⁸ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁴⁹ สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁵⁰ สัมภาษณ์ พระครูพัฒนธรรมาภรณ์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางต่อชีวิตประจำวัน และสังคม⁵¹ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ พระสงฆ์ควรมีหน้าที่ช่วยเหลือการบริหารโรงเรียนด้านการศึกษาสงเคราะห์ส่งเสริมสนับสนุน ให้พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมสอนศีลธรรมหรือกิจกรรมกับโรงเรียนพัฒนาโรงเรียนให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมควรให้องค์กรสงฆ์มีการประชุมกันเป็นทางการเพื่อหางบประมาณโดยตรงจากภาครัฐจัดสรรเป็นงบประมาณมาบริหารจัดการในเรื่องการศึกษาสงเคราะห์ ควรหาสื่อที่จะเปิดศึกษาได้ด้วยตนเองในห้องเรียนแต่ละโรงเรียนควรเป็นผู้ที่จะต้องเสียสละในส่วนที่จะสงเคราะห์ผู้ที่ยากจน หรือผู้ที่สนใจในการเล่าเรียนเอาใจใส่ในการเรียนควรให้การสงเคราะห์เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ ควรมีแม่เด็ก นักเรียน เยาวชน และพุทธศาสนิกชนที่ด้อยโอกาสให้มองเห็นความสำคัญด้วยในการศึกษาสงเคราะห์ การสงเคราะห์เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ควรมีแม่เด็กนักเรียนและพุทธศาสนิกชนที่ด้อยโอกาสให้มองเห็นความสำคัญด้วยเพื่อจะได้เป็นแนวทางการศึกษาต่อไป

สรุปได้ว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ไทยในยุคสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ผู้บริหาร คณะสงฆ์ย่อมมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหาร/การ ปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมี กฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูล พระธรรมวินัย โดยเฉพาะการบริหาร/การปกครองวัดมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณ สงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการมี รูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการ ในการบริหารจัดการวัด ถือว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มี ประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการบริหาร/การปกครองวัดและคณะสงฆ์ในยุค ปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของ ผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม และที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมีอคติทั้งปวง ตั้งมั่นใน หลักพรหมวิหารธรรมเป็นแกนหลักของการบริหาร/การปกครองอยู่เสมอ วัดในซึ่งเป็นฐานรากอัน สำคัญของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาก็จะเกิดความมั่นคง นั้นย่อมส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความ เจริญมั่นคงไปด้วยเช่นกัน

๓.๕ วิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔

⁵¹ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ของพระสังฆาธิการในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสังฆาธิการในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยพอสรุปวิเคราะห์ ได้ ดังนี้

๑. ทานคิดเห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสังฆาธิการในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย “ด้านการปกครอง” มีการใช้หลักการประยุกต์อย่างไร และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับด้านนี้อย่างไร

โดยภาพรวมเกี่ยวกับด้านการปกครอง มีดังนี้ ในตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายการปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้น พื้นฐานที่พระสังฆาธิการต้องยึดเป็นหลักธรรมในการบริหารจัดการได้แก่ พรหมวิหาร ๔ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา พระธรรมวินัย⁵² ส่วนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบ ข้อบังคับ มีทั้งข้อห้าม และขออนุญาตคือ ผู้ปกครองที่ดี จะปฏิบัติใหญ่ อยู่ให้เห็น สอนให้เขาทำให้เป็น ให้การยอมรับว่าทุกคนเป็นคนในครอบครัวเดียวกันด้วยความจริงใจเสมอ สมานความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันควรจะวางตนเป็นกลาง ในกรณีผู้ที่อยู่ในความปกครอง มีความเห็นต่างมุมมองกันเรื่อง กติกา ไม่ควรเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง⁵³ ให้ความอบอุ่นกับผู้ที่อยู่รวมกันทำงานรวมกันทั้งต่อหน้าและลับหลังมีความยินดีด้วยความจริงใจ⁵⁴ ยึดถือหลักพระธรรมวินัยควบคุมกับการปกครองแบบประชาธิปไตย⁵⁵ มีความเห็นต่างมุมมองกันเรื่อง กติกาถูกระเบียบบางประการของวัด ไม่ควรเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งอุเบกขา ทำตนเป็นกลางมีตนเสมอไมถือตัว กับผู้ที่อยู่ในความปกครอง ที่มีความเห็นต่างมุมมองกันเรื่อง กติกา ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง⁵⁶

ข้อเสนอแนะการปกครองโดยภาพรวม คือ ต้องมีการประชุมกันและกฎ กติกา ของวัดที่ตั้งไว้และเว้นจากอคติ ๔ อย่างเคร่งครัดในการบริหารจัดการในตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง

⁵² สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁵³ สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจาโร, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสสิต ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁵⁴ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁵⁵ สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁵⁶ สัมภาษณ์ พระครูประพัฒน์ธรรมาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวยพร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

จังหวัดหนองคายให้กันไปในทางเดียวกันและควรให้มีพระวินยาธิการให้มากกว่าเดิมที่มีอยู่เพราะสถานที่กว้างขวางจะได้บริหารจัดการได้ดีมากยิ่งขึ้นควรช่วยกันสร้างวิสัยทัศน์ให้กับคนในสังคมมีความสำนึกรับผิดชอบในสิ่งที่ปฏิบัติ อย่างเป็นท่าต่อสังคมควรให้ทุกหมู่ทุกเหล่า นำพรหมวิหาร ๔ นี้เป็นเครื่องมือในการสร้างพื้นฐานในความเปนอยู่ เริ่มตั้งแต่จุดเล็ก ๆ ในทุกระดับของสังคม

๒. ทานคิดเห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสังฆาธิการในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย “ด้านการศาสนศึกษา” จะมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และมีข้อเสนอแนะเกี่ยว กับด้านนี้อย่างไร

โดยภาพรวมเกี่ยวกับ ด้านศาสนศึกษา มีดังนี้ คือ คณะสงฆ์ และสังฆาธิการแทบจะทุกวัดให้ความร่วมมือกับเรื่องการศาสนศึกษาเป็นอย่างดี⁵⁷ คณะสงฆ์ และสังฆาธิการแทบจะทุกวัดให้ความร่วมมือกับเรื่องการศาสนศึกษาเป็นอย่างดี⁵⁸ พร้อมทั้งอาคารสถานที่ เงินทุน สื่อการเรียนการสอนเท่าที่มี และสนับสนุนทั้งบุคลากร และผู้เรียนมีความสนใจในการเล่าเรียนเป็นอย่างดี อยู่ในเกณฑ์ที่ดีได้มาตรฐานพอควร⁵⁹ บางสำนักมีครูพร้อมนักเรียนมีพร้อมแต่ยังขาดแรงจูงใจในการเรียน⁶⁰ และบางครั้งก็ขาดแคลนครูอยู่บ้าง ในเขตเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายควรหางบประมาณจากภาครัฐหรือองค์กร ต่างๆเข้ามาบริหารจัดการให้เพียงพอกับเด็กนักเรียน และเยาวชนเพิ่มขึ้นทุกปี⁶¹

ข้อเสนอแนะการศาสนศึกษาโดยภาพรวม คือ สื่อไม่ทันสมัยเหมือนทางโลก ควรตั้งกองทุนจากพระสังฆาธิการ และคณะสงฆ์และประชาชนทั่วไปเพื่อมาบริหารจัดการสร้างสื่อ และอุปกรณ์ในการด้านศาสนศึกษาควรมีการตั้งกองทุนไว้สำหรับศาสนาของตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายโดยตรงควรมีสื่อที่จะเปิดศึกษาได้ด้วยตนเองในห้องเรียนที่เป็น ซีดี หรืออุปกรณ์การเรียนอื่นๆเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเปิดดูได้ทันทีที่ควรหางบประมาณจากภาครัฐหรือองค์กรต่างๆเข้ามาบริหารจัดการให้เพียงพอกับเด็ก นักเรียน และเยาวชนเพิ่มขึ้นทุกปี

⁵⁷ สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁵⁸ สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจาโร, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสัดิต ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁵⁹ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁶⁰ สัมภาษณ์ พระครูอริยกิจจาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดอริยญาณาวาส ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁶¹ สัมภาษณ์ พระครูประพัฒน์ธรรมาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวยพร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

๓. ทานคิดเห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสังฆาธิการในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย “ด้านการศึกษาสงเคราะห์” จะมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับด้านนี้อย่างไร

โดยภาพรวมเกี่ยวกับ การศึกษาสงเคราะห์ มีดังนี้ คือ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีความเมตตาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสเสมอให้ทั้งการศึกษาให้ทุนการศึกษาผู้ที่ใส่ใจในการเรียนในการศึกษา⁶² ซึ่งเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองสนใจดูแลในชุมชนท้องถิ่นที่เราอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ⁶³ การแจกทุนการศึกษากับผู้เรียนดีแต่ยากจน⁶⁴ หรือผู้ที่สนใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางต่อชีวิตประจำวัน และสังคม⁶⁵ ส่วนด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียน อยู่ในเกณฑ์ได้มาตรฐานพอควร มี ครู และนักเรียนและเยาวชนที่ได้มาอบรมเป็นประจำคณะสงฆ์ได้มีการสงเคราะห์แก่พุทธศาสนิกชนในด้านการศึกษาหรือด้านการแจกทุนการศึกษาต่อผู้ที่เรียนดีแต่ยากจนทำตามนโยบายคณะสงฆ์ที่ได้จัดรูปแบบวางไว้เป็นกฎระเบียบเป็นการช่วยเหลือสังคมอีก ด้านหนึ่งที่เป็นกำลังที่มีอยู่มีส่งเสริมการศึกษาอบรมแก่นักเรียน เยาวชนผู้เรียนดีและมีการให้ทุนส่งเสริมการศึกษาของเด็ก นักเรียน เยาวชนตลอดมาในด้านการศึกษาสงเคราะห์⁶⁶

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ พระสงฆ์ควรมีหน้าที่ช่วยเหลือการบริหารโรงเรียนด้านการศึกษาสงเคราะห์ส่งเสริมสนับสนุน ให้พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมสอนศีลธรรมหรือกิจกรรมกับโรงเรียนพัฒนาโรงเรียนให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมควรให้องค์กรสงฆ์มีการประชุมกันเป็นทางการเพื่อหางบประมาณโดยตรงจากภาครัฐจัดสรรเป็นงบประมาณมาบริหารจัดการในเรื่องการศึกษาสงเคราะห์ ควรหาสื่อที่จะเปิดศึกษาได้ด้วยตนเองในห้องเรียนแต่ละโรงเรียนควรเป็นผู้ที่ต้องเสียสละในส่วนที่จะสงเคราะห์ผู้ที่ยากจน หรือผู้ที่สนใจในการเล่าเรียนเอาใจใส่ในการเรียนควรให้การสงเคราะห์เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ ควรมีแม่เด็ก นักเรียน เยาวชน และพุทธศาสนิกชนที่ได้อยู่โอกาสใหม่มองเห็นความสำคัญด้วยในการศึกษาสงเคราะห์ การสงเคราะห์เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์

⁶² สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁶³ สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจารโ, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสัด ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁶⁴ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁶⁵ สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁶⁶ สัมภาษณ์ พระครูประพัฒน์ธรรมาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวยพร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ควรให้มีแก่นักเรียนและพุทธศาสนิกชนที่ด้อยโอกาสให้มองเห็นความสำคัญด้วยเพื่อจะได้เป็นแนวทางการศึกษาต่อไป

๔. ทานคิดเห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสังฆาธิการในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย “ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” จะมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับด้านนี้อย่างไร

โดยภาพรวมเกี่ยวกับ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีดังนี้ คือ พระสังฆาธิการทุกวัดให้ความร่วมมือกับเรื่องการเผยแผ่เป็นอย่างดี⁶⁷ มีรองเจ้าคณะอำเภอเป็นและเจ้าอาวาสบางวัดที่มีศักยภาพก็ตั้งองค์กรเผยแผ่ขึ้นเอง⁶⁸ มีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ให้ทันสมัยยิ่งขึ้น⁶⁹ ในเชิงรุกโดยการใช้สื่อเทคโนโลยี ที่ทันสมัยเท่าที่มีมาช่วยในการเผยแผ่⁷⁰ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือกับเรื่องการเผยแผ่เป็นอย่างดีในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย⁷¹

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ควรให้ความรู้ที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในชุมชน และสอดแทรกโครงกลอน เป็นการผอนคลายทิวภูมิบางเป็นบางครั้งคราว แลเสริมด้วยคุณธรรม จริยธรรมตามวาระควรมีบุคลากรที่สร้างสื่อที่เก๋ ๆ มาเป็นวิทยากรแนะนำการใช้สื่อแก่พระที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ และมีงบประมาณจากรัฐที่จะทำสื่อเป็นแรงจูงใจแก่เด็ก เยาวชนมีงบประมาณที่ชัดเจนที่จะทำสื่อเป็นแรงจูงใจแก่เด็ก นักเรียน เยาวชน และประชาชนในบางกรณีที่เป็นองค์ประกอบในการเผยแผ่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกว่าเดิมที่มีอยู่

๕. ทานคิดเห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสังฆาธิการในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย “ด้านการสาธารณูปการ” จะมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับด้านนี้อย่างไร

⁶⁷ สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁶⁸ สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจาโร, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสัดิต ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁶⁹ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁷⁰ สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁷¹ สัมภาษณ์ พระครูประพัฒน์ธรรมาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวยพร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

โดยภาพรวมเกี่ยวกับ ด้านการสาธารณูปการ มีดังนี้ คือ วัดเป็นสถานที่แสดงความเห็นเชิงบวก และเชิงลบ⁷² ทั้งมีประชาชนให้ความร่วมมือกับเรื่องการสาธารณูปการเป็นอย่างดี⁷³ ในแต่ละวัดประชาชนให้ความร่วมมือกับเรื่องการสาธารณูปการเป็นอย่างดี ในแต่ละวัด⁷⁴

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านการสาธารณูปการ คือ ควรควบคุมการส่งเสริมงานด้านสาธารณูปการเป็นเรื่องละเอียดอ่อนพระสงฆ์ต้องพึงระวัง อาจจะเป็นการทำลาย หรืออาจจะลืมนในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งสภาพแวดล้อมของธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น⁷⁵ ผู้รวมองค์กรของแต่ละวัดร่วมมือกับเจ้าอาวาสวัดจัดระเบียบวัด ตามรูปแบบนโยบายของมหาเถรสมาคม ให้เรียบร้อย องค์กรของแต่ละวัดร่วมมือกับเจ้าอาวาสวัดจัดระเบียบวัด ในรูปแบบ ให้เรียบร้อยและทันสมัยต่อโลกปัจจุบัน⁷⁶

๖. ทานคิดเห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสังฆาธิการในเขตตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย “ด้านการสาธารณสงเคราะห์” มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับด้านนี้อย่างไร

โดยภาพรวมเกี่ยวกับ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีดังนี้ คือ พระสังฆาธิการ พร้อมกับพระสงฆ์ทุกวัด ก็ให้การสงเคราะห์แก่ชาวบ้านในโอกาสการบำเพ็ญกุศลต่างๆ⁷⁷ โดยอำนวยความสะดวกช่วยเหลือ⁷⁸ พร้อมให้คำแนะนำด้านประเพณีการดำเนินชีวิตและสังคมของหมู่บ้านช่วยกันทำการสงเคราะห์แก่ชาวบ้านในโอกาสการบำเพ็ญกุศลต่างๆ⁷⁹ โดยให้อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ

⁷² สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁷³ สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจาโร, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสัถิต ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁷⁴ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁷⁵ สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁷⁶ สัมภาษณ์ พระครูประพัฒน์ธรรมาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวยพร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁷⁷ สัมภาษณ์ พระครูสถิตจันทโชติ, เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภาร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁷⁸ สัมภาษณ์ พระอธิการกุศล สมาจาโร, เจ้าอาวาสวัดบ่อน้ำสัถิต ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁷⁹ สัมภาษณ์ พระครูอุดมศิลาเขต, เจ้าอาวาสวัดศิลาเขตอุดม ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

พร้อมให้คำแนะนำด้านประเพณีในการดำเนินชีวิตช่วยสร้างอาคารและอุปกรณ์ ทางการศึกษา และทางการแพทย์ เพื่อเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมทั้งยังยกให้เป็นสมบัติของชาติอีกด้วย⁸⁰

ขอเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ คือ การสาธารณสุขสงเคราะห์ควรเป็นไปด้วยเหตุด้วยผลมีการติดตามวัดผลประเมินผล เมื่อใดแล้วความเป็อยู่ยังไม่ดีขึ้น ไม่ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น คอยฟังแต่สังคมฝ่ายเดียวก็ควรพิจารณา ฟังเน้นนโยบายให้ประชาชนเป็นผู้ปกป้องรักษาดูแลองค์กรของวัดและเป็นที่ชื่นชมในสาธารณสุขสงเคราะห์⁸¹ ควรเน้นนโยบายให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือผู้ที่ใดเกี่ยวข้องในการสาธารณสุขสงเคราะห์ปกป้องรักษาดูแลสิ่งที่เป็นประโยชน์และอื่น ๆ ของหมู่บ้านวัดโรงเรียนด้วยความสามัคคีกันจะได้เป็นประวัติของวัดในการบริหารจัดการ

๓.๖ สรุปวิเคราะห์

ผู้วิจัยพอสรุปได้ดังนี้ พระสังฆาธิการไม่หาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเข้ามาในการช่วยเหลือดูแลงาน ด้านการปกครอง พระสังฆาธิการให้ความรักเมตตาอำนวยความสะดวกในวัดให้แก่พระสงฆ์ไม่คอยทั่วถึง ด้านการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุน ด้านการศึกษานักธรรมและบาลียังประสบความสำเร็จเรื่องทุนไม่มากนัก ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสอนนักธรรม และบาลียังไม่เพียงพอ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระสังฆาธิการขาดการส่งเสริมสนับสนุน การจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นในวัด พระสังฆาธิการขาดทุนในการสนับสนุนส่งเสริมพระภิกษุ สามเณรและผู้ด้อยโอกาสทางด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่ธรรมโดยการจัดกิจกรรมต่างๆไม่มากในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา อาสาฬหบูชา ด้านการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการไม่แบ่งงานกันรับผิดชอบและวางแผนรวมกันกับ ฝ่ายบ้านเมืองในการบริหารจัดการในระบบสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พระสังฆาธิการ วัดกับชุมชนยังขาดการวางแผนจัดกิจกรรม สาธารณสงเคราะห์รวมกัน การให้ความช่วยเหลือเมื่อชุมชนขอความช่วยเหลือขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ยังไม่ดีพอควร

⁸⁰ สัมภาษณ์ พระครูอรัญกิจจาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙.

⁸¹ สัมภาษณ์ พระครูประพัฒน์ธรรมาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดโชคอำนวยพร ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.